FAMILIE-/ARVERET - OMPRØVEN 2004

Opgave 1

Hella og Martin mødte hinanden under deres studietid på Aarhus Universitet og blev gift i januar 1994. Kort før ægteskabet blev indgået, arvede Martin 400.000 kr. efter sin mor. I et formgyldigt testamente fra 1993 havde Martins mor – til Martins store irritation – bestemt, at beløbet skulle være skilsmissesæreje, fordi hun ikke kunne udstå Hella. Martin valgte – trods indgående rådgivning om tredjemandsbestemt særeje fra en familieretsadvokat – at bruge alle særejemidlerne som udbetaling på et hus i Skåde, som han ville dele med Hella. Han underskrev slutseddelen lige før brylluppet, men fortalte først Hella herom under sin bryllupstale, hvor Hella fik et foto af huset med et løfte om, at halvdelen af dette hus hermed var hendes. Hellas navn nåede at komme med på skødet, inden det efter brylluppet blev sendt til tinglysning. Alle betalinger til huset blev herefter ligedelt.

Martin besluttede i 2000 at starte egen virksomhed, hvorfor han syntes, at huset alene skulle være Hellas. Dette blev aftalt i en formgyldig gaveægtepagt og tinglyst på ejendommen. Hella og Martin fortsatte med at dele alle ydelser på huset.

Der opstod derefter hurtigt konflikter i ægteskabet, navnlig fordi Martin ikke var ret meget hjemme. I 2002 ville Hella skilles, idet hun troede, at Martin var hende utro. Martin benægtede utroskaben men erkendte, at hans lange arbejdstid var et problem.

Ægtefællerne aftalte, at Hella skulle have 100.000 kr. mere end Martin ved bodelingen, bl.a. fordi hun havde været med til at afdrage Martins meget store studiegæld fra før ægteskabets indgåelse. I håb om at Hella ville komme tilbage, indgik Martin aftale med Hella om, at han overtog huset. Friværdien i huset blev vurderet til 800.000 kr., og for at betale Hella, optog Martin et lån i huset på 450.000 kr. Martin kom igen til at stå som tinglyst ejer af huset. Han beholdt sin bil – vurderet til 125.000 kr. Ægtefællerne blev separeret i januar 2003, hvor Hella flyttede med 450.000 kr. i kontanter og alt indbo af værdi – sat til 125.000 kr.

Hella flyttede efter utallige opfordringer fra Martin tilbage på hans fødselsdag den 1. maj 2003. De aftalte at deles om de fremtidige ydelser på huset på knap 30.000 kr. i kvartalet, hvilket var samme beløb, som det hele tiden havde været. I juli 2003 arvede Hella 195.000 kr., som hun købte Mogens Koch-reoler for.

På Martins fødselsdag den 1. maj 2004 faldt han i søvn på sofaen med sin mobiltelefon tændt. Hella benyttede sig heraf og læste hans sms'er. De fleste var fra en Ida, som Hella ringede op fra mobiltelefonen. Ida tog telefonen med ordene "Hej skat". Hella flyttede samme aften. Hella og Martin blev skilt den 17. maj 2004.

Husets friværdi var steget til 500.000 kr., og der var – som i de øvrige år – afdraget 50.000 kr. årligt. Hella nåede efter samlivsgenoptagelsen at betale til 4 terminsydelser – 1 års ydelser – på huset. Hellas 450.000 kr. fra bodelingen stod på hendes bankkonto, men renterne var forbrugt. Nu var Mogens Koch-reolerne 175.000 kr. værd og Hellas øvrige indbo 100.000 kr. værd. Bilens værdi var 100.000 kr., og den fælles bankkonto stod på 0 kr.

Hvordan skal boet deles efter skilsmissen forudsat, *at* begge ægtefæller nu ønsker mest muligt, *og at* ingen af dem vil fragå den tidligere bodelingsaftale? Vurder dispositionerne omkring huset i Skåde *og* vurder om der i medfør af ÆL § 58 eller AFTL § 36 havde været grundlag for, at Martin i forbindelse med den anden bodeling kunne have fået tilsidesat den første bodelingsaftale.

Løsningsvejledning til opgave 1

A. Skilsmissebodelingen

Samlivsgenoptagelsen medfører, at separationens virkninger bortfalder, jf. ÆL § 30. Ægtefællernes boslodder fra det første skifte indgår som nye bodele i ægteskabet.

(Det kan diskuteres om princippet i FSKL § 69 a er anvendeligt i denne situation, fordi Hella har indbragt den væsentligste del af fællesboet og tillige har arvet i perioden fra 1. maj 2003 til 1. maj 2004. Forlods udtagelse må dog afvises henset til de konkrete forhold i sagen).

Martins hus er fortsat særeje, jf. nedenfor under B.1. Friværdien i huset skal derfor ikke deles under den anden bodeling. Men den øvrige del af boet er fælleseje og skal deles lige, jf. RVL § 16, stk. 2.

Litteratur: Familieret, 2003, s. 186, 394, 395 (637 note 26, jf. s. 635-638).

1. Terminsbetalinger

Vederlagskrav kan fremsættes af Hella, idet Martin anvender fællesejemidler ved betalingen af afdrag på særejegælden i huset, jf. RVL § 23, stk. 2, og U 1998.505 V. Beløbet for et helt år er angivet til at være 50.000 kr., hvoraf Martin betalte halvdelen. Hella har derfor et vederlagskrav på 25.000 kr., der kan udtages forlods.

Hellas betaling af halvdelen af terminen svarende til 5.000 kr. pr. måned giver ikke grundlag for et krav efter almindelige formueretlige regler – ej heller selvom Martins særeje forbedres. Ydelserne må betragtes som § 2-ydelser.

Litteratur: Familieret, 2003, s. 304, 306, 433.

2. Den kvantitative deling

Boopgørelsen bliver således, jf. RVL § 16, stk. 2:

	Hellas fælleseje	Martins fælleseje	Skilsmissesæreje
Huset			500.000 kr.
Indbo	100.000 kr.		
Mogens Koch-reoler	175.000 kr.		
Kontobeløb	450.000 kr.		
Bilen		100.000 kr.	
Nettobodele	725.000 kr.	100.000 kr.	

	Hella	Martin
Boslodsberegning:		
Vederlagskrav forlods	25.000 kr.	
Ligedeling af resten (725.000+100.000÷25.000)	400.000 kr.	400.000 kr.
Boslodder	425.000 kr.	400.000 kr.

Hella skal således betale Martin 300.000 kr. i boslodstilsvar.

Litteratur: Familieret, 2003, s. 338-341, 627-630.

B. Bodelingen ved separationen

1. Huset i Skåde

Der foreligger en gavedisposition på 200.000 kr., da Martin i 1994 giver Hella halvdelen af husets friværdi. Dispositionen er ugyldig, idet der ikke foreligger en gaveægtepagt, jf. RVL § 30. Aftalen strider i øvrigt mod det tredjemandsbestemte særeje, jf. RVL § 28 b, stk. 2, idet en arvelader i et testamente kan bestemme, at arv skal være særeje, jf. § 28 a. Huset er derfor alene Martins, og det fremgår af surrogationsprincippet, at huset bliver hans særeje, jf. RVL § 28, stk. 3.

Huset overdrages igen i 2000, hvilket denne gang sker ved ægtepagt. En sådan overdragelse kan ikke foretages, fordi denne strider mod testators bestemmelse, jf. RVL § 28 b, stk. 2. Ægtefællerne kan ikke gøre bestemmelsen om særeje illusorisk ved, at Hella får huset som gave. Huset er således fortsat Martins særeje som følge af tredjemandsbestemmelsen.

Litteratur: Familieret, 2003, s. 349-350, 359, 388, 389-390, 395, 475, 498.

2. Bodelingsaftalen ved separationen

Martin kan imidlertid ved en reel bodelingsaftale – uanset det tredjemandsbestemte særeje – gyldigt give Hella mere, end der retligt tilkommer hende på skiftet. En sådan bodelingsaftale om skævdeling kræver ikke ægtepagt.

En bodelingsaftale indgået med henblik på en separation kan dog efter *ÆL § 58* ændres eller erklæres for uforbindende, hvis den skønnes at have været urimelig for den ene ægtefælle på tidspunktet for dens indgåelse. Aftalen skal objektivt set være urimelig, ligesom subjektive forhold også skal tale for en tilsidesættelse, jf. U 1979.794 V.

Aftalen medførte, at friværdien i Martins særejehus på 800.000 kr. blev delt. Martin havde – da huset *var* hans under hele ægteskabet – imidlertid afdraget ca. 25.000 kr. årligt

i 9 år, i alt 225.000 kr., hvorfor Hella på skiftet havde et vederlagskrav efter RVL § 23, stk. 2, på 225.000 kr. Fællesboet var 250.000 kr., hvoraf Hella kunne have udtaget 225.000 kr. forlods, hvorfor der ville være 25.000 kr. tilbage til ligedeling. Hun skulle således have haft 237.500 (225.000 kr. + 12.500 kr.) men fik 575.000 kr. – altså *337.500 kr. for meget*. Martin ville have fået 812.500 kr. (800.000 kr. + 12.500 kr.).

Hella har dog ved sine betalinger efter RVL § 2 medvirket til Martins særejeopsparing i huset med 225.000 kr., hun har medvirket til at afdrage på Martins store studiegæld, og Martin må antages at være bekendt med alle relevante forhold, da bodelingsaftalen blev indgået, jf. oplysningerne om Martins reaktion på moderens særejeklausul og rådgivningen fra advokaten. Bodelingsoverenskomsten kan ud fra en samlet betragtning derfor ikke antages at kunne tilsidesættes som urimelig i medfør af ÆL § 58. (Hellas betaling på 5.000 kr. pr. måned overstiger ikke, hvad der svarer til rimelig husleje, jf. U 1952.395 V, men det kan diskuteres, om 25.000 kr. årligt i afdrag i ca. 9 år er betydelige afdrag, jf. U 1961.269 Ø, som udløser et krav).

For så vidt angår tilsidesættelse af aftalen som urimelig efter *AFTL § 36* kan forhold efter aftalens indgåelse også tillægges betydning. Den efterfølgende anden bodeling medfører, at Martin får 900.000 kr., bl.a. fordi han får meget af det afleverede igen, jf. ovenfor. Tidsperioden fra separationen til fremsættelse af kravet (januar 2003 til maj 2004) taler også imod at tilsidesætte aftalen, jf. U 2000.1554 H. Aftalen vil derfor heller ikke være ugyldig efter AFTL § 36.

Litteratur: Familieret, 2003, s. 284-292, 399, 407, 483, 479-480, 510-511.

Opgave 2

I februar 1998 blev Alice og Bo skilt. De var stort set enige om opgørelsen af fællesboet, bortset fra spørgsmålet om, hvordan Alices bil – en VW Golf – skulle indgå i bodelingen. Golfen var 100.000 kr. værd. Golfen var købt 5 år tidligere for 200.000 kr. Betalingen var sket i form af dels Alices børneopsparing på 50.000 kr., dels en personskadeerstatning på 150.000 kr., som Alice nogle år forinden havde fået udbetalt. Afgør tvisten om bilen.

I oktober 1998 giftede Alice sig med Carsten, som var en kollega til Alices far Daniel. Til familiens store sorg døde både Carsten og Daniel i 1999 ved en tragisk arbejdsulykke. Carsten efterlod sig Alice, og havde derudover af øvrig familie kun en bror, Erik. Alice overtog som eneste arving boet efter Carsten. Daniel efterlod sig sin hustru Frida, med hvem han, foruden Alice, havde endnu en datter, Gitte. Frida sad herefter i uskiftet bo med sine 2 døtre.

I december 2002 flyttede Alice sammen med Henrik. Alice var på baggrund af sine tidligere oplevelser lidt tilbageholdende med at indgå ægteskab. Henrik var dog meget opsat på at sikre Alice økonomisk, hvis han skulle dø før hende. Han oprettede derfor et formgyldigt notartestamente, hvori han bestemte, at Alice skulle være enearving til hans formue.

Alices og Henriks familier mødtes for første gang juleaften samme år. Det viste sig – på trods af at Alice og Henriks far Ib ikke kunne fordrage hinanden – at Alices mor Frida og Ib hurtigt blev meget glade for hinanden. Frida og Ib flyttede sammen i februar 2003, og da Frida til alles overraskelse først på sommeren 2003 blev gravid, besluttede de at blive gift. Frida indgav den 14. oktober 2003 begæring til skifteretten om skifte af det uskiftede bo.

1. juledag 2003 døde Henrik af en alvorlig maveinfektion. Juleaften havde Ib ledsaget Henrik i en taxa til hospitalet. Ved ankomsten til hospitalet var Henrik bevidstløs, og han døde den følgende dag uden på noget tidspunkt at være kommet til bevidsthed. Den efterfølgende dag fremlagde Ib et dokument, der var nedskrevet af ham selv. Dokumentet havde følgende indhold: "Jeg fortryder mit tidligere testamente. Alice skal intet have af min formue. I stedet skal min ufødte søster eller bror arve 1/3 af min formue som start på livet. Min datter

Jasmin skal arve resten". Ifølge Ibs forklaring havde Henrik på vejen til hospitalet indtrængende bedt ham om at nedskrive dette, men dokumentet var ikke blevet underskrevet, fordi Henrik umiddelbart herefter var blevet bevidstløs. Ingen i familien – bortset fra Ib – havde tidligere hørt om Jasmin, som Henrik havde anerkendt faderskabet til i 2000. Henrik havde kun haft en sporadisk kontakt til Jasmin og hendes mor. På forespørgsel oplyste taxachaufføren, at han havde overhørt samtalen mellem Henrik og Ib; chaufføren huskede navnene Jasmin og Alice, og at der i den forbindelse var blevet talt om tvangsarv, men hvad der præcist var blevet sagt, var han lidt usikker på.

Den 1. april 2004 begik Alice selvmord. Hun overlevedes af Frida, helsøsteren Gitte, halvsøsteren Kira, født i januar 2004 (datter af Frida og Ib), samt Carstens bror, Erik. Hvordan skal det uskiftede bo efter Frida og Daniel, boet efter Henrik og boet efter Alice deles i kvantitativ henseende?

Det kan oplyses, *at* det uskiftede bo mellem Frida og Daniel udgjorde 2,4 mio. kr., *at* Alices og Carstens samlede fællesbo (inkl. Alices personskadeerstatning) ved Carstens død var på 480.000 kr., *at* Henrik ved sin død ejede 600.000 kr., *at* der ikke findes andre aktiver end de oplyste, *og at* værdierne er uforandrede i hele perioden. Alle ønsker mest muligt. Særligt bestrides det af Alices arvinger, at det af Ib fremlagte dokument kan tillægges betydning. Ingen anfægtede dog Henriks testationshabilitet.

Løsningsvejledning til opgave 2

Boet mellem Alice og Bo
Golfen tilhører Alice og er omfattet af formuefællesskabet. At størstedelen af midlerne ved erhvervelsen er erlagt med en personskadeerstatning medfører ikke, at bilen som sådan kan udtages forlods. Det er alene erstatningsbeløbet, der kan udtages forlods efter EAL § 18, stk. 2. Bilen er faldet væsentligt i værdi. Ifølge EAL § 18, stk. 2, er det kun den del af erstatningen, der ikke må anses som forbrugt, der kan udtages. Bilen blev købt for dels fællesejemidler, dels personskadeerstatningen. Erstatningen udgjorde 75% af købesummen. Bilen er nu 100.000 kr. værd, og det må antages at 75.000 kr., svarende til 75%, er i behold som surrogat for Alices personskadeerstatning. Kvantitativt skal der således kun tillægges 25.000 kr. ved opgørelsen af fællesboet. Derudover har Alice sin personskadeerstatning på 75.000 kr.

Litteratur: Familieret, 2003, s. 557-561.

Det uskiftede bo mellem Frida og Daniel
Det uskiftede bo deles med skæringsdag den 14. oktober 2003, jf. AL § 17, stk. 1.

Af det uskiftede bo på 2,4 mio. kr. udtager Frida sin boslod på 1,2 mio. kr. I arv efter Daniel falder således 1,2 mio. kr. Daniel har en ægtefælle – Frida – samt 2 livsarvinger (Alice og Gitte). De modtager 1/3 af formuen hver, dvs. Frida får 400.000 kr., Alice får 400.000 kr., og Gitte får 400.000 kr., jf. AL §§ 19, 6 og 1. Frida får således af det uskiftede bo i alt 1,6 mio. kr.

Litteratur: Arveret, 1998, s. 11-12, 66, 78.

Boet efter Henrik
I arv efter Henrik falder 600.000 kr. Henrik efterlader sig et formgyldigt notartestamente fra 2002, der gør Alice til arving. Ved fordelingen af arven efter Henrik må der tillige tages stilling til gyldigheden af det af Ib fremlagte dokument. Henrik foretager heri 2 dispositioner – en tilbagekaldelse af det tidligere notartestamente og indsættelse af nye begunstigede. Alice lever på det tidspunkt, hvor Henrik dør, og hun er derfor arveberettiget. Da Alices arv efter Henrik beskæres af det fremlagte dokument, kan Alices arvinger rejse indsigelse herimod, jf. AL § 55.

Begunstigelsen af Kira og Jasmin
Ifølge AL § 46, stk. 2, skal kravene til oprettelse af et gyldigt testamente være opfyldt, når testator indsætter nye begunstigede i sit testamente. Om dispositionerne er gyldige, må afgøres efter reglerne om nødtestamenter, da Henrik utvivlsomt har været forhindret i at oprette et ordinært testamente. Da Henrik ikke selv har nedskrevet og underskrevet testamentet, og der kun er et – i øvrigt inhabilt, jf. AL § 43, stk. 2 – vidne tilstede, er testamentet ikke gyldigt,

jf. AL § 44. Taxachaufføren optræder ikke som testamentsvidne, jf. AL § 42, stk. 2. Kira arver derfor intet, men datteren Jasmin er tvangsarving til halvdelen af Henriks formue, jf. nedenfor.

Tilbagekaldelsen af Alice

Den anden disposition er en tilbagekaldelse af det tidligere notartestamente. En tilbagekaldelse skal ikke opfylde formkravene til testamenter, men skal blot ske som en "utvetydig tilkendegivelse", jf. AL § 46, stk. 1. Spørgsmålet er nu, om det af Ib fremlagte dokument sammenholdt med Ibs forklaring og chaufførens udsagn er nok til, at det med tilstrækkelig sikkerhed kan antages, at Henrik har tilbagekaldt testationen til fordel for Alice.

Det er Jasmin, der har interesse i at påberåbe sig tilbagekaldelsen. *Dels* får Jasmin mere end sin tvangsarv, hvis tilbagekaldelsen er gyldig, *og dels* må det antages, at Henrik – i denne situation, hvor tilbagekaldelsen anerkendes, men testationerne er ugyldige – ville foretrække, at hele formuen tilfalder hans datter frem for Alice ud fra princippet om "dependent relative revocation".

Dokumentet kan ikke i sig selv tillægges vægt, da det er skrevet af Ib og ikke underskrevet af Henrik. Efter chaufførens udsagn kan det ikke med tilstrækkelig sikkerhed fastslås, at der er sket en tilbagekaldelse af testationen til fordel for Alice, da chaufføren ikke kan huske, hvad der nærmere er sagt. Heller ikke Ibs forklaring om det skete kan anses for tilstrækkelig. Ib bryder sig ikke om Alice, og en tilbagekaldelse vil komme hans barnebarn til gode. Ingen omstændigheder i øvrigt tyder på, at Henrik ikke ønsker, at Alice skal arve. Det var Henrik, der ønskede at sikre Alice. At Henrik skulle indsætte sin halvsøster, som han efter det oplyste ikke har en særlig tilknytning til, frem for sin datter, som han har en vis kontakt til, forekommer også utroværdigt. Det foreliggende bevismateriale kan ikke anses for at være tiltrækkeligt til at opfylde kravet i AL § 46, stk. 1, om en utvetydig tilkendegivelse fra testator. Testationen til fordel for Alice står derfor ved magt.

Da Henrik har en tvangsarving, kan Alice kun arve den testationsfrie del. Alice får derfor 300.000 kr. ifølge testamentet, og Jasmin får sin tvangsarv på 300.000 kr., jf. AL §§ 1 og 25.

Litteratur: Arveret, 1998, s. 130-131, 134-137, 234-242.

Boet efter Alice

Alices formue består af hendes og Carstens samlede bo på 480.000 kr., jf. AL § 7, stk. 1. Dertil kommer arven efter faren Daniel (400.000 kr.) samt arven efter samleveren Henrik (300.000 kr.), i alt 1.180.000 kr. Ifølge AL § 7, stk. 2, skal Alices formue deles med halvdelen til henholdsvis Carstens slægt og hendes egen slægt. Alice har ikke indgået nyt ægteskab, har ikke efterladt sig livsarvinger og har ikke testeret over boet. Carstens bror Erik arver derfor 590.000 kr.

Alice overleves af sin mor Frida, som arver halvdelen af den ½, der falder i arv efter Alice, dvs. 295.000 kr., jf. AL § 2, stk. 1. Alices fars halvdel – 295.000 kr. – arver helsøsteren

Gitte, da Alices far er død, jf. AL § 2, stk. 2. Halvsøsteren Kira arver intet efter Alice, da hun kun er arveberettiget efter Alice på mødrene side.

Litteratur: Arveret, 1998, s. 11-14, 33-34.